

MUISTIO VAT -VERKOSTON OULUN YHTEISTYÖPÄIVILTÄ

Aika: 12 - 13.11.2013

Paikka: 12.11.2013: Sokos Hotels Arina, Isokatu 24, 90100 Oulu

13.11.2013: Rauhala Kummituskabinetti, Mannenkatu 4, 90130 Oulu

Osallistujat

VAT -verkoston jäsenet:

Jukka Hampunen, Helsingin Diakonissalaitos;

Hanna-Riikka Alasippola, Jyväskylän Katulähetys ry; Seija Koskinen, Jyväskylän Katulähetys ry;

Antti Puustinen, Kriminaalihuollon tukisäätiö; Jukka Mäki, Kriminaalihuollon tukisäätiö; Olli Kaarakka, Kriminaalihuollon tukisäätiö; Petra Huhtimo, Kriminaalihuollon tukisäätiö; Hanna Mäki-Tuuri, Kriminaalihuollon tukisäätiö; Jukka Hämäläinen, Kriminaalihuollon tukisäätiö;

Minna Wahlman, Rauman Seudun Katulähetys ry;

Keijo Häkkinen, Silta-Valmennusyhdistys ry; Reijo Kypärä, Silta-Valmennusyhdistys ry;

Miikka Rautiainen, Sininauhasäätiö; Rolf Rautiainen, Sininauhasäätiö;

Sanna Huttunen, Suoja-Pirtti Ry;

Mari Laakkonen, Työterapinen yhdistys ry Kuopio;

Pekka Matilainen, ViaDia Pohjois-Savo ry;

Rikosseuraamuslaitos:

Antti Autio, Oulun vankila; Eero Karjalainen, Kestilän vankila; Kaisu Ojala, Kestilän vankila; Raimo Karioja, Kestilän vankila; Marja-Liisa Leinonen, Kestilän vankila;

Ari Kauppinen, Pelson vankila;

Maire Myllykytö, Oulun yks-toimisto;

Tiina Vogt-Airaksinen, Keskushallintoyksikkö

Oulun kaupunki:

Katja Karppinen, Paavo hankekoordinaattori

Nina Kinnunen, Aikuissosiaalityö; Anne-Mari Risteli, Aikuissosiaalityö;

Heikki Haapapuro, Kenttätien palvelukeskus; Harri Annola, Kenttä-Paavo -projekti; Kati Luoma-aho, Kenttä-Paavo -projekti;

Annemari Eskola, Hyvinvointipalvelut;

Muista organisaatioista:

Oulun Seudun Settlementti: Kati Kaarlejärvi, Pasi Malinen (ViaVis -hanke);

A-Kilta: Tomi Palomäki, Juha Hälikkä;

Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveyshoitoyhdistys: Taina Rajanen

KRIS -Oulu ry: Timo Tuhkanen;

Nuorten Ystävät: Saija Linna;

Oulun seudun Nuorisosauntoyhdistys: Minna Kuoppala, Heli Lappeteläinen;

Sivakka-Yhtymä Oy: Jouni Hautamäki, Maritta Schavikin

Kiitos kaikille Oulun Vapautuvien asumisen tuen -verkostotapaamiseen osallistuneille. Päivät olivat onnistuneet ja osallistujia oli kiitettävästi. Toivottavasti esitykset herättivät ajatuksia ja Oulun seudun haasteisiin pystytään nyt vielä paremmin vastaamaan. Olen alle koonnut muistion päivien kulusta, jotta osallistujat voivat palauttaa mieliin käytyä keskustelua ja esityksiä.

12.11.2013 Sokos Hotel Arina, kokoustilat

Kriminaalihuollon tukisäätiön toiminnanjohtaja ja VAT -verkoston puheenjohtaja Jukka Mäki avasi päivät toivottamalla runsaan osanottaja määrän tervetulleeksi ja kertomalla VAT -verkoston toiminnasta sekä yhteistyöpäivien kulusta. Esittelykierröksellä osallistujat pääsivät esittelemään pikaisesti taustaansa ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erikoisasiantuntija Tiina Vogt-Airaksinen kertoi Rise:n toiveista verkostolle ja Oma Koti -hankkeesta.

Heti alkupuheenvuoroissa otettiin esille Rise:n tilastot, joiden mukaan Ouluun vapautuvista vangeista noin 50 prosenttia vapautuu asunnottomana, kun keskiarvo Suomessa on noin 30 prosenttia. Vuosittain arvioitiin Oulun seudulle vapautuvan noin 150 - 170 vankia. Tilastot on kerätty tehtyjen vapauttamissuunnitelmien pohjalta, joita oli tehty koko Suomen alueella 67 prosentille vuonna 2012 vapautuneista vangeista, mutta Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella vapauttamissuunnitelmia tehdään selkeästi enemmän, eli vuonna 2012 keskiarvolta 84 prosentille. Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että prosentit ovat korkeat Ouluun vapautuvien asunnottomien osalta.

Oulun kaupungin Paavo -hankekoordinaattori Katja Karppinen aloitti esitykset kertomalla Oulun kaupungin Paavo -hankkeista ja Oulun asunnottomuustilanteesta. Oulussa asunnottomien määrä on vuosittain noin 100 -1 50 henkilöä, joista pitkäaikaisasunnottomia on 30 - 50. Tavoitteena vuoteen 2015 mennessä on vähentää asunnottomuus puoleen ja poistaa pitkäaikaisasunnottomuus.

Seuraavaksi Sivakka-yhtymä Oy:n toiminnasta oli kertomassa Maritta Schavikin ja Jouni Hautamäki. Sivakka-konserni omistaa yli 6 800 vuokra-asuntoa eri puolilla Oulua. Asunnot ovat joko Sivakka-yhtymä Oy:n, Oulun Sivakka Oy:n tai Oulun Tervatalot Oy:n omistamia. Sivakka-yhtymä kannustaa siihen, että asiakas itse ottaa yhteyttä, kun on asunnon tarpeessa - on hyvää harjoitusta omien asioiden hoidossa. Sivakalla kohdekohtainen isännöitsijä tekee asumisneuvontaa, mutta aikamäärä yhtiä asiakasta kohti on pieni, koska yhdellä isännöitsijällä on paljon asuntoja.

Vuokravelkojen takia ei Sivakalla ole päättynyt yhdenkään vapautuneen henkilön asuminen, vaan riski on yleensä päihteiden käyttö ja entisiin kuvioihin palaaminen. Alku menee useasti hyvin ja asiakas on ylpeä onnistumisestaan, mutta noin vuoden jälkeen arki iskee ja mahdollisesti jos säännöllinen tekeminen loppuu, niin paluu entiseen voi olla lähellä. Asumisen onnistuminen noin 3-4 vuoden seuranta-ajalta on noin 20 %. Asukkaan mahdollisuus työhön tai muuhun mielekkääseen tekemiseen nähtiin keskeiseksi tekijäksi myös asumisen onnistumisessa

Pelson vankilan apulaisjohtaja Ari Kauppinen kertoi heidän sosiaalityön näkökulmasta haasteista joita vapautuvilla vangeilla on. Vapauttamissuunnitelma tehdään Pelsossa yli 90 prosentille vapautuvista, joten se ylittää reilusti keskiarvon. Haasteita vapautumisessa on kuitenkin paljon: vankilasta vapautuvan "entisen vangin" on vaikeaa saada yksityisiltä markkinoilta asuntoa ja entiset vuokrat

vaikuttavat usein. Sosiaalitoimisto voi maksaa yhden kuukauden takuun, mutta ei välttämättä pidempiä ja tämä vaikeuttaa asunnon saamista. Suljetusta vankilasta on vaikea hakea sähköisesti vuokra-asuntoja, kun internet mahdollisuutta ei juuri ole – avolaitoksissa internetpisteet ovat lisääntyneet. Kaivattiin myös tietoa siitä, kehen henkilöihin voisi olla suoraan yhteydessä vuokrayhtiöistä.

Rikosseuraamusesimies Antti Autio Oulun vapauttamisyksiköstä kertoi 1.10.2012 aloittaneen vapauttamisyksikön toiminnasta. Vapauttamisyksikössä on 14 vankipaikkaa, joista kaksi on naisille. Valvonnassa käytetään jalkapantaa, joka on toiminut hyvin. Autio piti vapauttamisyksikköä suljetun ja avolaitoksen välimuotona, vaikka usein vapauttamisyksikköä pidetään asteen vapaampana kuin avolaitosta. Kokemukset ja vapautumiset vapauttamisyksiköstä ovat olleet erityisen hyviä. Rikkeitä on ollut vähän.

Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston apulaisjohtaja Maire Myllykytö keskittyi yhdyskuntaseuraamustoimiston näkökulmaan ja oli huolissaan henkilöistä, joita ei määrätä valvontaan, jolloin vapautumisen jälkeisessä tilanteessa ollaan ilman tukea.

Palveluesimies Heikki Haapapuro Kenttätien palvelukeskuksesta ja Kenttä –Paavo – projektista. Projekti on alkanut vuonna 2011 nimellä Naisten Paavo, sen jälkeen 1.9.2012 Naisten Paavo/Kenttä –Paavo ja nyt 1.1.2013 lähtien Kenttä –Paavo. Projektissa asiakkaita on ollut yhteensä 85 (naisia 36 ja miehiä 49). Nuorten osuus on ollut jatkuvassa kasvussa. Usealla projektin asiakkaalla on vankilataustaa.

51 Asiakasta on saanut asunnon projektin aikana ja 76 asiakkaalle ei ollut asuntoa ennen projektiin tuloa. 30 Asiakasta sai kuukauden sisällä projektiin tulosta asunnon ja vain 3 on menettänyt asunnon projektin aikana. Ohjauksen lopettamisen seurauksena riskit alkavat kasvaa ja tulevaisuuden haasteina ovat: palveluksesta/ohjauksesta kieltäytyvät kaikki portaat läpikäyneet, vangit, maahanmuuttajat, nuoret huumeiden käyttäjät ja ns. surffailijat, jotka tulevat ikään kuin testaamaan kunnan palveluntarjontaa ja lähtevät pois, mikäli ei miellytä.

Oulun A–Killasta kertoivat Tomi Palomäki ja Juha Hälikkä. A–Killalla on Oulussa kahdeksan päihteetöntä asumispaikkaa ja päihteetön päiväkeskus, joka on auki 9 – 16. Valvonta asumisessa on 9 – 21. Asumisaika vaihdellut kahdesta viikosta yhdeksään vuoteen ja yhteistyötä tehdään päihdekatkojen, Risen ja kenttätöiden kanssa. Naapureiden kanssa ei ole ollut ongelmia. Päihteetön on toiminut kahdeksanpaikkaisena, mutta aikaisemmin on kokeiltu 16 paikkaa, jolloin hommat eivät toimineet niin hyvin.

KRIS –Oulun toiminnanjohtaja Timo Tuhkanen kertoi niistä ongelmista, mitä vankila itsessään aiheuttaa asunnon saamiselle. Asunto-ongelma alkaa siinä vaiheessa, kun joudutaan vankilaan. Yhteydenpito siviiliin on hankalaa ja vuokrarästejä alkaa mahdollisesti kertyä heti kun vapausrangaistus alkaa. Poistumislupia ei myönnetä tarpeeksi, jotta asioita pystyisi hyvin hoitamaan siviilissä. Kuitenkin Tuhkasen mukaan tietynlainen liikaa ”hyysääminen” ei ole hyväksi henkilölle, joka ei itse ota vastuuta elämästään. Ongelmia aiheuttaa se, että voidaan vapautua ”toisten nurkkiin”, jolloin saatetaan sotkea muidenkin elämä.

Oulun seudun Nuorisosasuntoyhdistyksen Heli Lappeteläinen kertoi heidän asumispalvelukäytännöistään, jossa pyritään päihteettömään elämään. Asunnoissa ei saa käyttää tai hallussa pitää päihteitä, mutta päihtyneenä kyllä voi tulla asuntoon. Päihteet eivät saa aiheuttaa ongelmia asumisessa. Lappeteläinen painotti motivaation tärkeyttä, että aluksi lähdetään kasvattamaan motivaatiota ja sitten

vasta saadaan vuokra-asunto. Hän näki, ettei asunto ensin -periaate ole välttämättä paras tapa integroitua asumiseen, vaan vaihtoehtoja pitää olla.

Oulun Seudun Settlementin Via Vis -hankkeen projektipäällikkö Kati Kaarlejärvi esitteli uutta Via Casa -hankeideaa (2015 - 2018), jossa tarkoituksena olisi tukea rikostaustaisen asumista aloittaen valmistelu hyvissä ajoin ennen vapautumista kiinteässä yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen ja kaupungin kanssa.

Johtopäätöskeskustelussa toistettiin aikaisemmin esiin tulleita asioita ja mietittiin mitä voitaisiin tehdä paremmin. Risen suunnalta nähtiin, että verkostotyössä on kehittämistä ja joissain muissa kunnissa yhteistyö kunnan ja järjestöjen kanssa toimii ja tätä mallia olisi syytä kokeilla myös Oulussa. Samoin internetin käyttömahdollisuutta pitäisi laitoksissa lisätä, koska sähköiset hakulomakkeet vaativat sitä. Kunnan näkökulmasta sosiaalityötä tulisi yhdistää vankiloiden ja kunnan välillä. Henkilö tietäisi mihin ottaa yhteyttä erilaisissa tilanteissa. Järjestöt kaipasivat enemmän yhteistyötä toistensa kanssa.

13.11.2013 Rauhala, Kummituskabinetti

Toisena päivänä jatkoimme VAT -verkostotapaamisista tuttua työryhmätyöskentelyä ja työskentely keskittyi olennaisesti Innokylän verstaaseen, jonne ryhmät ovat jaoteltu seuraavasti:

- 1) Rikosseuraamusasiakkaiden asuttamistoiminta: alkavan vuokrasuhteen hallinnoinnin hyvät työkäytännöt
- 2) Asumisen tukityö käytännössä
- 3) Työntekijöiden ammatillisuuden ja työhyvinvoinnin kysymykset

Tarkoituksena oli saattaa näkökulmataulukon työskentely loppuun ja aloittaa pohtiminen seuraavien otsikoiden alle omille alisivuilleen:

- Yhteiset linjaukset
- Suositukset työkäytänteiksi
- Yhteiset työkalut

Kun näiden otsikoiden alle on saatu ryhmän mielestä tarpeeksi asiaa, voidaan siirtyä kohtaan "toteutus ja arviointi".

Ryhmät saivat käytyä näkökulmataulukkoa läpi ja jonkin verran kirjattiin myös yleisiä linjauksia. Ennen seuraavaa tapaamista otsikoiden alle olisi hyvä saada ajatuksia esille, jotka tukisivat lopullista tavoitetta käsikirjasta.

Innokylätyöskentelyä jatketaan taas seuraavassa virallisessa VAT -verkostotapaamisessa ja sihteeristöä kannustetaan pitämään ryhmät motivoituneina työskentelemään myös VAT -verkostotapaamisten välillä Innokylässä.

Suunnitelmat vuodelle 2014

VAT -verkoston ensivuoden linjauksista esitettiin, että puheenjohtajaksi vaihtuisi nykyinen varapuheenjohtaja Markku Rautiainen ja varapuheenjohtajaksi tulisi Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluihin asumispalvelupäälliköksi työvapaalta palaava Jussi Lehto. Sihteerinä jatkaisi Olli Kaarakka. Jukka Mäki jatkaisi sihteeristössä tukena.

Muita suunnitelmia oli VAT -verkoston työryhmien sihteeereille työskentelyn korvaaminen, jotta Innokylätyöskentely etenisi väliajoilla konkreettisemmin kohti käsikirjaa / opasta yhteisistä käytänteistä. Tämä vaatisi enemmän panosta tekstin tuottamiseen, joten se veisi myös aikaa.

Suunnitelmissa on myös mahdollisesti hakea Raha-automaattiyhdistykseltä tukea kokopäiväisen sihteerin palkkaamiseen VAT -verkostolle vuodeksi 2015. Tämä mahdollistaisi erityisesti kattavan käsikirjan luomisen vuoden aikana.

Kriminaalihuollon tukisäätiö on lähettänyt VAT -verkoston jäsenille asumispalveluista kyselyn ja vastausaikaa on 2.12.2013 saakka. Tällä pyritään kokoamaan VAT -verkostosta kuvaa, jotta pystymme esittelemään minkälaisesta joukosta on kyse. Vastauksista kootaan raportti mahdollisimman nopeasti kaikille jäsenille ja koostetta käsitellään seuraavassa tapaamisessa.

Seuraavat viralliset VAT -verkoston yhteistyöpäivät vietetään:

- 19.-20.03.2014 VANTAA
- 07.-08.05.2014 JYVÄSKYLÄ
- 29.-30.10.2014 KUOPIO

Tämän lisäksi Saattaen vapautteen -projekti pitää kehittämispäivät, johon VAT -verkosto kutsutaan arvioimaan ja tuomaan ajatuksia/osaamista. Kehittämispäivät koostuvat ensimmäisenä iltapäivänä luennoista (uusintarikollisuuteen vaikuttaminen tuetussa asumisessa) ja toisena päivänä työryhmistä, joissa pyritään ideoimaan projektiin sisältöjä ja jakamaan omia kokemuksia ja ajatuksia.

- 20.-21.02.2014 HELSINKI, SAATTAEN VAPAUTEEN KEHITTÄMISPÄIVÄT

Ystävällisin terveisin

Olli Kaarakka
VAT -verkoston sihteeri
Projektipäällikkö, Saattaen vapautteen -projekti
p. 050 4124 022

